

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Legatus Apostolicus, Sev Concionvm, De Iohannis
Baptistae, Magni, Adversus Incestum reliquaqué peccata
Herodis, Libertate, Notae**

Bosquier, Philippe

Coloniae, 1612

Echo Concionis VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56132)

Si tamen huic opinioni adfentimur, an non Herodias inuitid fuerit à patre duplicem vim passa; primã, cum a caro marito illam ille quasi raptor abripuit; alteram, cum Herodi Leuiro inuitam, vel nihil adhuc amantem tradidit, vt vt postea Herodem perditẽ amauerit? Herodes verò nullam à quoquam qui sponte dimiserit suam, alienam vel à patre eius oblatam nihil coactus, & ad libidinem explendam, & ad Philippum fratrem vexandum, obuijs vnus exceperit; vel ambitam & peritam à patre obtinuerit, festiuẽ ac genialiter domum duxerit?

Et Herodi nubendo,

Quam differunt, sollicitasse, optasse; & consensisse tantum, imò vim passam esse!

Ergò & illa à crimina principio alienior, quam Herodes, fuisse, videri iure possit.

Gravius autem Herode ipso tandem deliquit, quẽ scilicet illum monitis Baptistæ parẽ flexum oblitmare haud dubiẽ studuerit, quẽ monitori etiam insidias capitales struxerit, caputque, tandem per filiam poposcerit.

Quis me iradidit tibi, maius peccatum habet.

Ouid.

Ita scilicet flumina magna vides de paruis fontibus orta, & de scintillula, magna ingentis syluæ incendia, vt videas principijs semper obstandum.

ECHO

CONCIONIS VIII.

In festo D. Nicolai Ep. Auesnensium Diuis tutelaris.

THEMA. Dicebat enim Iohannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Marci. 6. Matthæi 14.

Facta repetitione vsitata, sic propositum; Dicendum hoc mihi { i. Viri? virine an mulieris adulteriũ caeteris paribus, sit grauius? AVE.

I. Viri, virine an mulieris adulterium sit grauius.

Quam studiosẽ sint omnia omniũ omnibus peccata carnis fugienda, D. Nicol. urbis vestræ tutelaris orat. scdēt Auditores) quũ, ne tres puellę sorores virgines, inopiz

M 4

D. Nicola
Ep. qui m
studiosus
castimo-
nia in a-
lijs con-
servandis

inopia magnitudine, se deslorandas propinare, ac
indè, omnium libidinibus prostare, cogentur, tunc
maris superiorum auro gaudiorum iactura, prob-
bit.

(Narra hic historiam illam vulgatissimam.)

Quid magnus ille vir, aut quantum non dedisset, si
adulteria prohiberet, qui toties sua prodegit, ne libe-
rarum prostitutiones contingerent?

O Phenicem Episcoporum! O seculum tunc
aureis hominibus verè aureum!

Quam absurdum nunc ab exemplis illis, qui ne de-
minuta, aut teruncium quidem demus, ut pudicitiam
pauperum consulamus, imò verò contra, pro pudore
& pudor! mille drachmas pendamus, ut à Laide em-
mus perpetuum panem, aurum, vestes, conuiuia, ni-
hil non profundamus, ut nunc huius virginis, nunc
lius matronæ pudicitiam expugnemus, & quasi de-
genti victoria deindè triumphemus, dicentes
Iô!

Quid.

in nostro est ecce puella sinu. Sed hæc alias.

Nunc pace tanti viri, filium orationis nostræ reper-
mus.

Occasione ergò duorum horum Herodis & Hen-
diadis æquè adulterantium, quæri potest, utrius in-
dulerio, virine an mulieris, peccatum sit grauius.

Maritorū
ne an vxo-
rum tur-
piora sint
adulteria.

Ut duobus honestis propositis, rectè quæritur, utri
honestius; sic duobus turpibus auditis, quæri etiam
potest, utrum turpius.

Ut enim Virrutes, sic vitia capiunt magis aut
nus, & gradus quosdam admittunt, contra quam Sto-
ci sentiunt.

Quærendum autem hoc fuit, propter quosdam
mum sibi arrogantes maritos, nimium vxoribus
rogantes, de quibus ait Gellius; *In adulterio vxor
tuam si deprehendisses, sine iudicio, impune necares: id
adulterares, non audeat digno contingere.*

A. Gell. l.
10. no. 7.
Att. c. 13.

Ita contra istud agunt, *Ignoscas alijs multa, sed
tibi.*

Nec id quero, quasi velim mulierum libidinibus patrocinari, sed vt coniugum, tam virorum, quam mulierum, nimiam adulterandi licentiam, qua licebit, ratione aequè compescam.

Respondeo i-
gitur, adulte-
rium viri vide-
ri & esse alto
atq; alio aspe-
ctu, nunc

- 1. *Lege Dei;*
- 2. *Paciscendi modo,*
- 3. *Pæne æqualitate.*

* I. Par. probari-
que

Viri adul-
terium
par vxo-
rio,
Et cur.

* j. *Lege Dei,* quæ vtriq; aequè contra hunc lapsum po-
sita.

Exod. 20. *Non adulterabis,* tam viro, quam mulieri dictum est.

Item Genes. 2. *Erunt duo in carne vna*

Et *quod Deus coniunxit* vti lapis angularis; *homo non separet;* nec vxor, nec maritus, nec alius quisquam, diuidat duos vnum factos.

Lege etiam Naturæ, quam tabulis cordis nostri carnalibus digito ipse suo Deus insculpfit, nemini in alterum quidquam licet, quod ipse ab altero nolit pati.

At quis maritorum, ab vxore veilt pati, tori sui fideiq; violationem?

Ergò nec marito cuiunq; licet idem in vxorem agere & audere.

Peccare certè licet nemini, his legibus nondum abrogatis.

* ij. *Paciscendi modo* Etsi matrimonium nõ esset Sacramentum, neque vlla lege diuina aut Ecclesiastica apertè ad parem fidem coniuges obligarentur, sed merum esset pactum humanum, quo duo, mas & femina, in perpetuam corporum, vitæque omnis, societatem conuenire liberè consentiunt, & paciscuntur; tamen tam viro quam vxori etiam sic aequè illicitum

adulterium.

Pacifcentium enim par conditio, quâ spectatur
etorum & promissorum constantia, etsi alter pacif-
centium sit Cræsus atq; Augustus, alter Irus; alter Sup-
rior, alter subditus.

Sed in Matrimonio paciscendo res pares alteri
ter pari fide promittit. Eodem vterq; hamo adhamum
est, et si *caput mulieris vir*. An non enim vterq; pariter
alter alteri, proprietatem, dominium, & vsum fructum
corporis sui a se abdicat, in coniugem trãsfert ac cedit.
Omnino nihil plus sui viro mulier, quàm vir mulieri
vel promisit vel dedit.

Viri &
mulieris
promissa
paria.

Vt *appendas in statera*, neuter inuenitur iuris inuolu-
bens.

1. Cor. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet,
vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non ha-
bet, sed mulier.*

Caro vtriusque, neutrius duorum tantum est pro-
pria, sed communiter vtriusque, & tertium possessio-
nem non admittit, etsi vel alter vel vterque con-
tendant.

Communio corporum est in matrimonio, vti
rum in monasterio. Ibi nec meum nec tuum hoc est
illud, sed æquè omnium.

Vt nihil est, nec fratris Ioannis, nec s. Petri in cla-
stro proprium, vt de eo statuere possit quod velit, sed
singula sunt omnium; sic sunt corpora conjugatorum.

Luc. 15.

Omnia mea tua, & omnia tua mea; atq; vterque alteri
ad alterum. Et, *Mea caro non est mea, sed eius qui mecum*
iunxit.

Virgil. 4.

Aeneid.

*Ille meas primus, qui me sibi iunxit, amores, & ius cor-
poris.*

*Abstulit; ille habeat secum, seruetque sepulchro; adeo
sunt duo, sed vna caro.*

D. Chrysof. homil. 19. in 1. ad Corinth. *Magna
paritas & prerogatiua nulla.*

Romani insinuârunt, qui sponsam introducunt
dicere illam iubent, *Vbi tu Caia, ego Caia*. Plurarch.

Ergo euidens omnino, virum pariter obligatum esse.

titer cum vxore peccare, cum adulterat, fidemq; parē non præstat.

Fides, quæ Ciceroni est dictorum factorumque constātia, & dicitur ab eo quod *juat de quo dictum est*, par vtrimque præstanda, ob pactum par, de pari, vnde qua- que. Cic. libr. 12 off.

Vnum contra vnum, corpus in corpus (vt gallico pron. dicitur) obiectum est. Magno hic æquitatis iure certatur.

Hofimentum, tantum pro tanto inuicem promifsum est.

Non hic attenditur, in fide pactoque reddendo, imparitas pacifcentium: sed, vti tam necesse est Regi aut Cæsari, fidem, quam rustico aut subulco, imò & Vassallo, vt vocat, suo dedit, seruare, quam subulcum aut Vassallum, Regi; sic virum (& si sub eius potestate sit diuino decreto mulier) oportet, non minus fidelem vxori esse, quam viro vxorem. Genes. 3.

D. Ambrosius lib. de Abraham cap. 4. *Nemo si blandiatur de legibus hominum... Nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro, quæ ab vxore debetur testimonio.* Itaque par peccatum vtriusq; promissis non fiantis

D. Hierony. & habetur 32. q. 5. Præcepit. *Quod non licet feminis, eque non licet viris, & eadem seruius pari conditione censetur.* Quid dicitis, Domini mariti, tam magni à schola mundi Licentiat, tam parui in schola Dei? Vnde vobis tanta licentia? *Multum erigimini filij Leui.* Exod.

Lactant. lib. 6. diuin. instit. c. 23. *Non enim sicut iuris publicatio est, sola mulier adultera est, quæ habuit alium: maritus autem, etiam si plures habeat, à crimine adulterij solutus est: sed diuina lex ita duos in matrimonium, quod est in corpus vnum, pari iure coniungit, vt adulter habeatur, quisquis compagem corporis in diuersa distraxerit.*

Coniuges & coniugati enim cur vocamini? an non, quod eadem iugo legis connubialis pariter subditi estis? an non quod idem iugum trahere, ferre, sustinere tenemini?

Imò

Imò verò tantùm abest, vt viris magis Licentia
(vt sic loquar, hìc esse permittam, quam vxoribus
contra, si cum alterutro mitiùs agendum est; &
aliquid conuendum (quod tamen omninò non est
in vxoribus potiùs dissimulauerim.

Debilioris enim rationis, vt & corporis, omni
fœmina est. Et si vtrique tamen satis rationis & virtutis
est, ad vim fœdæ omnis extra torum voluptatis repe-
lendam, vt vtriq; ab ea æquè cauendum sit.

* iij. *Pœnæ equalitatis* - 1. Merè humane;
te, seu 2. Diuine;
3. Mixtæ. siue Ecclesiasticæ.

* j. *Merè humane*. Apud Arabes, adulteris semp
capitis pœna fuit *Alex. ab Alex. libr. 4. gen. diu. ca.*
p. 1.

Apud Cumaos, mulier in adulterio deprehen-
ducebatur in forum, vt illic, lapidi insistens, omni-
bus esset conspicua. Deinde impositam asino, circum-
ita per totam ciuitatem circumductam, reducebatur
ad lapidem, vt ibi rursus esset spectaculo. His autem
habebatur infamis per omnem vitam, ignominiosus
tiam *adversus* dicebatur, quod in asino equitasset. Lu-
pis autem nefastus ac derestabilis habebatur, quod
ultra constitisset. *Plutarch.*

Apud Pisidas, adulterij conuictus, per urbem, cum
muliere, super asino dies aliquot circumductus
Stob. ser. 4. 2.

Julia lege puniuntur adulteri, ait Pomponius *Lact.*
de legg. Rom. tit. de lege Julia, illa scilicet quam
Caesar tulit.

Machum in adulterio deprehensum necato, dicitur
in *leges 12. tab. 6.* & est, per Solonem, legem que
liam reperitum. *Necato* inquam, non maritus, sed
ter. Sic olim: nunc autem, retinere duntaxat adu-
rum fas est, in facti testimonium.

Videtis viris adulteris nec humanas etiam leges
parcere?

* ij. *Diuine*. *Lapidibus morientur* (inquit) adulteri

Pœnè tam
adultero,
quàm
adultera,
decreta.

adultera. Leuit. 20.

Iohan. 8. Moyses praecepit eiusmodi lapidare, aiebant Iudaei de muliere in adulterio deprehensa, lapidanda sententiae haud dubie, ni Christus opportunè intercessisset.

Sufannam adulterij falsò accusatam vix Daniel à lapidatione liberauit.

Quàm opportunè ea nunc lex abrogata! Nam (vestram fidem) si adulteros atque adulteras nunc omnes lapidari lege oporteret; putatis, vel vnam in quibusdam urbibus plateam, stratum lapidibus remansuram? Credo; Lutetias multas in quavis Prouincia, non minus quam in Francia, haberemus, si Lutetia rectè dicitur à luti frequentia. Lutetias enim & lutosas vrbes, eruti lapides, adulteris lapidandis relinquerent. Non remaneret (credo) in multis locis pro dolor, & pudor! Lapis super lapidem. Saxonias & Latomias omnes eruendis lapidibus fatigaremus. Et Brunehaldus nescio quis, ex Inferis esset excitandus, qui publicas vias rursus pauiret, vt quondam septem illas strauisse dicitur, quae à Beuaco Hannonicè vrbe, quasi à centro, omnes initiū habentes, longè lateq; circum protenduntur.

Vide Tacitum Lib. 5. in anacephaleosi vrbium Hannoniae tit. Bauuicum.

Dauidem adulterum an Deus passus abire impunitum, quamuis Regem, & quidem (vt antè dixerat) secundum cor suum?

* iij. Mixtae, seu Ecclesiasticae, quae quidem ab hominibus, sed non sine numine Diuum infligitur.

Parem autem vtrique; olim inflictam fuisse insinuat Augustinus, dicens; Indignantur mariti, si audiunt adulteros viros pendere similes adulteris feminis. Nota similes penas.

D. August. lib. de adulterinis coniugiis.

Ecclesia, aequè vtrique; coniugi ius debiti à coniuge exigendi adulterio tolli declarat, ne exigere possit qui peccauit, mortaliter, si obtinet, peccaturus.

Eiusdem autoritate, aequè vtrique ob adulterium alterius probatum, repudium, seu diuortium permittitur.

Concil.

Concil. Trident. sess. 24. c. 8. nouis pœnis multat, terribus non abrogatis.

Vtriq; idem plagarum modus.

Sed pro mensura delicti plagarum modus decem iustitiam colentibus, maior maioribus, minor minoribus, par paribus delictis.

Ergo eadem mensura delicti, in viri mulierisq; adulterio.

Imò vt ait Augustinus, *grauius eos puniri oportet.*

D. Aug.
ibid.

Quid igitur viri aded vobis placetis, atq; ad delictis vestris indulgetis? Quid ad vestros lapsus ridetis ad vxorum tonatis, spiratis minas Aacidinas, & des, Iudicibus non expectatis?

* 2. *Gravius verò viri adulterium est, a spectu vana*

Adulteriũ
Viri quo
ad spectũ
grauius
quam vx-
oris.

Aspectu in-
quam, &

}	1. Sacramenti profanati,
	2. Remedij.
	3. Differētiæ

}	1. Potentiarum animæ,
	2. Propensionum,
	3. Temptationum hinc & hinc.

* j. *Sacramenti profanati.* Foediùs enim, & blasphemia vicinùs, Sacramentum Matrimonij profanatur, adulter, quàm mulier.

Attendite, & ostendo.

Ephes. 5. Quam multis D. Paulus ostendit, Matrimonium esse signum Amoris, Superioritatis, & dilectionis, quæ inter Christũ, Ecclesiamq; eius, intercedunt?

Ephes. 5. Viri diligite vxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam &c.

Vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesie.

Ibid. Sicut Ecclesia subiecta est Christo; ita & mulier viris suis in omnibus.

Neq; aliã profert ille causam, cur vir diligere vxorem debeat, quam ne ipse dissimile sit signum Christi quem representat, qui aded Ecclesiam suam carum habuit, vt, eius adserendæ gratia, morti se sponte offerret; & quam semel in coniugem admisit, nunquam

dimiserit aut dimissurus sit, non magis, quam ipsam suam Humanitatem. Ego vobiscum sum, inquit, vsq; ad consummationem seculi.

Mulierem verò docet virum suum timere ac reuereri, vt Christum sponsum Ecclesia, cuius illa gerit imaginem. Sponso enim suo per omnia obedit Ecclesia, quam à charitate Christi non separat nec tribulatio, nec angustia, nec persecutio, nec gladius, vt dicere possit illud Cant. Dilectum meus mihi, & ego illi.

Nuptia virum timeat, rata sit custodia nuptiæ, Hoc decet, hoc leges, Iusque, Pudorque iubens, aiebat etiam ille.

Vterque quidem cum adulterat, violat Sacramentum, & facit, quæ quæ potest, vt ibi sint signa fallacia; sed tamen vir cum maiore iniuria rei in illo Sacramento signatur.

Vis probem? Eo. Quo est dignior, cui calumnia fit aut iniuria, hoc calumniator aut iniuriosus censetur criminofor.

Lex vetus tit. ii. in leges 12. tabb. Re, persona, tempore, loco, atrociores iniuria iudicantur.

Augustum Cæsarem falsò insimulare mēdacij, forsitan capite plecteretur; equisonem verò eius, colapho tantum aut sola obiurgatione.

Sic respondes Pontifici aiebat Christo; impacto iam colapho Malchus, grande nefas arbitratus constans Christi ad Pontificem responsum.

Sed Christo perfidia in suam Ecclesiam adfingitur, cum adulterium à viro in vxorem perfido committitur; Ecclesia autem perfidiæ in Christum falsò insimularur, cum mulier, marito perfidè deserto, alteri commisceatur. Ergò.

An non, senso cuiusuis, grauius est atque impudētius, mentiri Christum fallacem, & vagum in suis castis erga Ecclesiam amoribus, variūque & mutabilem esse eum, qui immutabilis omnino est, blasphemare, quam Ecclesiam eidem Christo parū fidam significare?

Tanto hoc illo scelestius, quanto est Deus altior homi-

Quid lib. 3. de Arie. Vixi adulterum maiore Sacramento iniuria, quam vxoris.

Quod hic in Christum.

Ista in Ecclesiam peccet.

hominibus angelisque vniuersis, & conditor creaturis; & domo ipse qui fabricauit illam

Cant.

Vt vt sancta sit Ecclesia, non alijs tamen condita aut edificata est, quam meris creaturis. Vt sit *mosa*, tamen & *nigra est*, capiti suo comparata. *colorauit me Sol*, id est, Soli collata; quid sum? inquit

Adulter, Christum ipsum Deum & hominem, perfidum & (vt sic loquat) vagam errantemque libidinosam, modo vnius, modo alterius Ecclesie amoribus impetu, adulterando blasphematur; adultera autem adulterando, solam Ecclesiam Christo perfidam esse significat.

Ista mentitur, ille blasphemet, Esdræ lib. 1. c. 4.

Vsq; ad Reges hæc viri noxa perueniet, imò ad Deum usque.

Ergò grauius virum adulterum esse, quam feminam.

Denique: adulterium viri naturam habet blasphemie quæ factio fiat; Mulieris autem, mendacii tantum: At quis nescit peius blasphemare, quam mendacium viri?

2. A remedio,

* 2. Remedij, qui finis instituendi matrimonij à Adami lapsu, non vltimus fuit. Nam ne in vagis cubitus, ferarum instar, sanies morbi Concupiscentiæ nostræ diffunderet, cuiq; vās suum est diuinitus adhibendum, & (vt sic dicam) proprius vtriq; sexui medicinalis, vir mulieri, & mulier viro, intra Matrimonij officinam. *Adiutorium vtriq; simile sibi.*

Genes. 2.

officinam. *Adiutorium vtriq; simile sibi.*

I. cor. 7. Propter fornicationem, vnusquisque suam uxorem habeat, & vniqueque suum virum habeat.

Huius quoque adpectu plus in viro adulterium quam in vxore peccati est.

Quod vni semper præsens est,

Vxori, quamlibet cum alio insaniat, tamen semper restat vnde marito suo opem ferat, vnde eius leuitatem corrigat.

Faustina nulla ita *de lassata viris*, aut sic *satiata* videtur (vt ille loquitur) vt si non semper viripeta, saltem potens esse possit.

Habet maritus semper, etiã in vxore adultera, ad quam *parvulos suos allidat*, scopolos ad quem

tes fluctus suos frangat, litus ad quod algam suam relidat, vas ex quo agritudini suae salutem hauriat, cisternam suam ex qua medicam aquam bibat.

Vi iam decipiant, quid perditis? omnia constans.
Mille licet sumant; deperit inde nihil.

Ouid. li. 3.
de arte.

Conteritur ferrum, silices tenuantur ab usu

Sufficit, & damni pars caret illa metu, ait quidam.

Contra: Quamlibet dicat vxor marito adultero; Da mihi liberos, &c. nil nisi corpus inane, & vmbrae mariti, maritus poterit exhibere. Terra erit inanis & vacua; Telluris inutile pondus.

Genes.
Genes. 1.
Alteri de-
est perfre-
quentes,

Ut ephialtes & incubus nescio quis, sterili complexu vxori miscbitur. Homo alieni matrimonij adpetens, non est sufficiens suo.

Ne Hercules quidem contra duos.

Pluribus intenti minor est ad singula virtus:

Prou gall. Quibus multis multa complectitur, male strin. Plautus in
Asinaria;

Vir opere faciendo lassus nocturno adueniens, ut Plautus loquitur quid agat? Necessario qui fundum alienum arat, suum incultum deserit.

Non est viro in hunc usum fons perennis.

Non sunt hic pares agens & patiens; imò vero hæc Materia patendi; quam ista forma, agendi est tolerantior.

Ab adulterio deinde vxoris occulto, nulla viro adulterandi occasio; à viri autem adulterio, vxori non parua.

Vnde &
illi adul-
terij quæ-
dam occa-
sio,

Lactantium lib. 6. diuin. inst. c. 23. docet idcirco diuina providentia factum, ut seu grauida, seu non grauida mulier, virum semper possit admittere, præter aliarum plerarumq; animantium naturam, ne vnquam esset viro vel iusta vel apparens causa, à sua ad non suam diuertendi. Sed ipsum audiamus sua verba resonantem: Nec ob aliam, inquit, causam Deus, cum ceteras animantes, suscepto sætu, maribus repugnare voluisset: solam omnium mulierem patientem viri fecit, sc. ne fæminis repugnantibus, libido cogeret viros aliud appetere, eoq; facto castitatis gloriam non tenerent.

N

Muli-

Mulier semper soluendo est viro suo, quamvis
ultera; vir adulter non item,

Mulier ergo cum sic peccat, nullam marito per
am soluendi conjugalis debiti impotentiam, defici
que exhibiti aegro remedij, præbet occasionem,
bi extra torum delinquendi, ipsa se adulterio suo
perdit, non verò etiam maritum: At vir adu
dum soluendo non est, seque & uxorem ite
dum illi quoque, quæ quæ potest, occasio est, en
nam opem implorandi. Quæ non sunt domi
aut remedia, foris disquiruntur.

Ac sic du
plex rui
na.

Generatio prava virorum atque adultera; an non
vobis videtur, qui cum alterius quoque ruina
mò, spontè ruens, etiam amicorum maximum
cietatem ruinæ quæ potest, trahit, grauius delin
re, quam qui solus perit?

Vtrum satius, vinumne peccatum, an duo con
tere?

Vtra nocentior, vniufusque animæ, an duarum
iactura?

Quibus v
terq; cõ
parandus.

Ita se habent vir & mulier æquè adulteri, & in
duo iniquitatis, æquè alieni quidem prodigi, sed
rum alter ita omnia prodigat, vt factus omnium
soluendo, etiam villæ suæ Dominum eo inopiaz
gat, vt ad latrocinia compellatur; alter ita omnia
Domini sunt profundat, vt tamen vel aliunde de
ipsum patrociniò possit refundere, vel possit villæ
Dominus ex aliarum præterea villarum suarum
su vitam decenter sustentare. Vltimo isti mulier
tera ferè comparabilis. Vt enim corpus non furum
mariti proprium, alieno tradat, abutendum, tam
semper quod satis est ad mariti vsum necessitatem
habet, vt ad furta Veneris nulla conuerti comp
tur; Maritus autem adulter, primo illi prodigo
Dominum suum, egestate illi iniustè conciliata,
hit ad latrocinia. Uxorem enim alioqui castam, in
adulteram.

Vter senso vestro, fide bona, duorum istorum
quior? An non primus ille?

Ergo & vir adulter, nequior vxore adultera.

* adde maiori egere sexum illum remedio, quē scriptura, & vox populi xgriorem, & minus satiabilem adfirmant.

Muliebris deinde sexus infirmior, & egentior.

Prouerb. 30. Tria sunt insaturabilia, & quartum quod nunquam dici sufficit. Infernus, & os vuluae, & terra, quae nunquam satiatur aqua: ignis verò nunquam dicitur sufficit.

In omni genere animantium, feminas coniunctionis appetentiores, quàm mares, putat Isidorus.

Isidor. l. 1. m. orig.

Vulgoque amorem femineum dici pro vehementi & impatienti, quidam opinantur.

Plinio li. 9. c. 50. Exmina piscis coitus tempore marem sequitur.

Fertur quoque Leana Leoni importunissima esse, & nimia coitionis auuiditate, molestissima.

Sed & feminae vocem quidam putant à femine interiori & molliori illa parte, sede sexus & concupiscentiae dictam, alij à graeca voce igneam quandā vim significante, ad foeminarum libidinem indicandā, ait Isidorus.

Isid. sup.

At quis nesciat criminofius tolli victum aut amictum egenti quàm diuiti? famelico quàm saturo?

Ergo criminofius tollit vir vxori remedium suum adulterando, quàm vxor viro suum.

- 1. Potentiarum animae;
- 2. Propensionum alterius in alterum;
- 3. Tentationum.

3. A differentia Potentiarum.

* j. Potentiarum anima, quae quod sunt in peccante nobiliores, hoc faciunt peccatum grauius.

Esiguo concedetur misericordia; potentes autem potenter tormenta patientur.

Sed mulier Varroni à molliie dicta est, non corporis tantum, sed animae, & eius quidem maximè, opinor.

Vas infirmum, vas fictile, & quouis vitro etiam Veneto fragilius est mulier.

Vir autem nominatus est, quod maior in eo vis est.

Lactant. *est, quam in semina, & hinc virtutis nomen accepit, ait li. de opif. Etantius.*

Dei ca. 12. Mulieribus ratio & vis intelligendi debilior, quam viris, ab humorum frigidiorum maiore in ipsis, quam in viris copia; ipse quoque sensus communis & discretior infirmior. Voluntas quoque ipsa, & liberi arbitrij motus, in ipsis natura volubilior.

Virg. 4. *Varium & mutabile semper Femina, ait ille. Multum*

Aeneid. *la est, vult, non vult. Euripi freto, quod vnus die noctis spatio septies recurrere ait Mela, & quousque*

Tomp. Me- *to est inconstantior.*

Horat. lib. 1. ep. 1. *Quod petijt, spernit, repetit quod nuper omisit. Horat. Genes. 3. Serpens ita esse ostendit, qui hanc velut latus arcis naturae humanae immunitus, primum aggressus, & hanc nos, quasi arcem, qua immunitus est, cepit.*

Ita sentiunt, qui Euae peccatum hanc eleuant.

1. Timorh. 2. Adam non est seductus; mulier autem ducta in praevocationem fuit.

Et vos viri non negatis, qui per iocum illis non modo ista obiectatis.

Quid. libr. *Et ipsae libenter agnouerint his verbis, sed nos in*

Fast. *tium credula turba sumus.*

Idem libr. *Simplicitas cori è digna favore fuit;*

Herod. *(Ignoscite aduocato causae vestrae, quae so virgines matronae) iactura enim loco facta pro lucro est, & oportuna confessio, iusta excusatio est. Ignoscite enim (adolescentes & mariti) non enim hic sexui isti peccatorum, quasi illum prostituens, aut intendens facere ad crimina, in quae nunc collatis aquilis, & exploratis machinis milito, audaciorum non, sed huc connotatum ruinam minantis anticipetis, fulcris praecipitatis, ne, occasione vestri ut fortè ignorantium illius genium & naturam, sic fortè & artis, qua tractantur oporteat, negligentium peccet. vtriusque bonum accipit hinc vna opera adcurro.)*

Paece igitur vestra dicam (viri) grauiora sunt matronarum quam vxorum adulteria.

Discite ex simili? Dederint eidem hosti Dicitur

duo, iste arcem Mediolanensem, aut Antuerpiensem vix ipsis aurbus caeli adeundam; ille vrbeculam imminutam, sine vallo, sine fossis &c. vno verbo tota nocte capellis ipsis ouibusque peruiam post parem vtriusque oppugnationem: Fide bona, an non grauius in militie disciplinam Regemque suum deliquerit, & ad grauiores penas accerletur, qui Mediolanensem illam aut Antuerpiensem arcem sepremplicibus portis murisque, & tormentis Auesnensibus vestris mulsis (vt vocatis) similibus munitissimam vix dum bene pulsat muris dediderit, quam qui arcem debiliorem istam?

Sic viri, quia fortiores, adulterijs se, ad primū tentationis impetum, se dando, atrocius delinquent, quā vxores, quia vndequaque infirmiores. Imperijs

* Quid quod caput mulieris est vir? Sed cæteris paribus grauiora sunt capitum peccata, quam subditorū. Ergo.

Odiola viris dico, sed ita cogor, post magnum illud Ecclesie oraculum Augustinum: Indignamur, inquit, mariti, si audiant adulteros viros pendere similes adulterijs feminis penam, quā tamò grauius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & exemplo regere feminas.

D. Aug. lib. 2. de adulterijs coniujs c.

* ij. Propensiuam, alterius in alterius amorem.

Deinde Propensiuam;

Mulieris enim ad virum tanta propensio est, quanta materic ad formam, & potentie ad actum.

Arist. li. ii. Phys. Materia prima appetit formam, sicut femina marem: vtraque virumque tanquam aliquid sui perfectiuum, & vltimam velut manum.

Quæ ab appetitu perfectio nis & finis

Caput & gloria mulieris vir.

Et bonam potentie est, ad quem actus ordinatur, aiunt Scholastici; ordinata autem est mulier, in adiutorium simile vivo. Et gratitudo inclinatur omnia in ortus suos, in patriam, in parentes &c. An non verò Mulier virago est, & de vir o sumpta? Itaque, vt flumina ad fontes suo reuertuntur, sic illa ad virum quasi quemdam fontem sui, & patrem quendam, vt sic vocem, suam.

Genes. 2.

Genes. 3.

Quin & ab Adæ mox lapsu, ipsi Euzæ, & in illa
 lierum vniuersitati, dictum iuxta versionem Chal-
 cam, & ad virum tuum erit conuersio tua; iuxta Vul-
 gatam, *ad virum tuum erit desiderium tuum, vel concupis-*
centia tua, quod in peccati pœnam, sensu & cogitatione
minei cordis in virum prona futura esset ab adolescen-
tia sua.

Genes. 3.

A pœna,
 Genes. 8.

Vt ad magnetē ferrum, & ad succinam palea con-
 to quodam raptu fertur; sic ad virum mulier.

Infirmas quoque sexus illā ad virum, quasi for-
 rem, asylum, & præsidium suum, inclinat, vt fe-
 lent pauperiores, & auxiliij omnis egeni, diuini-
 potentiorum vel ambire vel non valde refugere con-
 telam.

A spe præ-
 sidij,

Quid. de
 arte.

*Pauper amet cauere, timeat maledicere pauper,
 Multaque diuitibus non patienda ferat.*

Vides hederam, vt se altius efferendi ipsa impotens
 alioqui humi reptura, vel muros; vel quercus, & ali-
 lias arbores firmas procerasq; circumplexa, & in
 sationibus ambiat, vt vel sic adsurgat?

Adeò multa sūt que femineos animos in viris
 elinant, pauca, quæ viriles in feminas, præter re-
 luptatem, vel propagandi nostri rectam volun-
 tem.

At quis nescit impares fieri culpas, ab imparibus
 propensionibus, & illabendi occasionibus? grauiora
 a minoribus? leuiora a maioribus?

Vt cadat qui rectus incedit? qui in plano? qui
 tabulato, aut arena? non ferendum. Cadet lon-
 gius in salebris? in glacie? tolerandum.

Vt pane ieiunium violet famelicus? dissimulandum.
 Vt medicata frugibus offa, qui est ad vomitum
 non feratur. Esurientem enim natura trahit ad
 panem, pastum hominis proprium; famelicum
 autem, ad placentas illas herbaceas, volu-
 sola.

Ergò, cum mulier sui oblita, marito deserto
 mittit non suum, minus peccat, quam vir deo

à sua, ad non suam.

Quamquam (quod sæpè repetendum est) neutri hoc ipsum licet, & ut minus aliquo aspectu mulier hinc peccet, peccat tamen satis ad pœnam sempiternam. Sed ad viuum rem istam hic refecantibus nobis, quæ faciunt pro feminis, contra viros istic plus æquo sibi arrogantes, sunt proferenda, ut virorum aliquando effrenis audacia compescatur.

Denique, cum foeminarum creandarum ferè non alia prior fuerit causa, quam fertatio, & generis humani propagatio, vnde & à fertando foeminam nonnulli dictum putant; non adeò mirum, si in finem illum, quò factæ sunt, magis quam viri (etsi sæpè non satis rectè) intendunt; & id appetunt ardentius, quasi medium ad finem illum, sine quo nec fertare possunt, nec matres esse?

Hæc autem potissimè factas esse, non solum historia genesis, sed & hoc quoque indicat, quòd ipsæ avidius expectant matres esse, quam viri, patres; & cum, semel matrem fuisse, cuilibet ipsarum tot ærumnis in conceptu, tot doloribus in partu, tot curis in partu constitit; tamen iterumque iterumque in idipsum, (ut sæpè, & a varijs, dulcem illum vocatiuum, Mater, audiant) reuertuntur. *Pressura non n. eminerunt.*

Vatablus annotat. 31. in ca. 3. genef. ad illud *Ad virum tuum erit desiderium tuum; Id est (inquit) in dolore partes filios: & nec sic tamen post partum refugies congressum viri.*

* iij. Tentationum. An non quo illæ frequentiores potentioresque, hoc est culpa cuiusque occasione ipsarum labentis excusabilior?

Quanto imbecilliori reluctamur, tanto minus, si vincimur, venia digni sumus, censore Chrysostomo.

Quis sanus dicat, quassato egregiè iam, & magna vi aperto ab hoste muro, Capitolium capi aut deditam probrosam esse, quam illuc hostem vel proditorie inuitari, vel spontè venientem, nullam tamen au-

Ab appetitu proli, quò facta sunt

Denique & Tentationum,

D. Chryf. homil. 79. in Matthe. de 10. virginibus.

Aliquid est, dicare posse quarenti Domino, *Matth. 13.* ergo habes zizania in agro corporis tui, ô mulier! *micus homo hoc fecit, cum dormirent homines, mater pater, & ceteri custodes mei.*

Inimicus subplantavit me, & fraudulenter egit in me. Serpens decipit me, & comedi. Genes. 3.

Domine vim passa sum, responde pro me.

Impulsus, eversus sum, sexus fragilis, ut caderem.

Dedidi me, & arcem corporis ac pudoris mei, sed precibus, sed donis, sed importunitate amantis.

Genes. 38. Ego Thamar, de viro, cuius hæc sunt con-

pi: cognosce, cuius sit annulus, & armilla, & baculus.

Ques mul- Sed agedum, utrius sexuum (quæso) sunt crebra-
lieres à & fortiora certamina? utrius rariores victoria? An
viris vul- illa mulierum sunt? rariores autem illæ victoria, quo-
go pati- rum? Fœminarum enim sanè inter tot certamina tri-
natur, berrimæ: supra insitum ipsis animi corporisq; robore
supra ætatem, supra formæ cum pudicitia unione.

Extimulat sæpe viros (ait Pausanias) ut multo sepe

fæminas, acriores cupiditatum aculei.

Fœminis bella domi video, bella timenda foris.

Foris gladium, intrus pavor.

Uter sexuum ab altero aut tentatur verbis blandis
aut dulcibus literis, aut munusculis, aut lenociniis
suis vel externis lenonum lenarumque, aut luxu et
uiuorum &c. uter ab altero vim, dolosæ, & philis
frequentius patitur? virilisne à fœmineo? an contra
fœmineus à virili?

Mulieres à viris sollicitari, quotidianum est.

Non Troia à Græcis; non Carthago aut Numantia à Romanis Scipionibus tam arctè vigilantesque
olim obsessa, non tot irruptionibus, aut tot delo-
impetita nuper Ostenda Flandriæ, quot pulcherrimis
minæ & domus & corpus, à viris, à procis, à matro-
moniorum alienorum subsessoribus.

Aut mul-
tas
ab vno,)
Quid ep.
Heroidum

Turba ruunt in me luxuriosa proci, aiebat quondam
in suis ad virum suum literis, castissima illa Pen-
lope.

Tam frequenter potenterque ab vno, à multis pro-

Aur etiã
à multis,

Parcite paucarum diffundere crimen in omnes;

Idem l. 3.
de arte.

Speietur meritis que que puella suis.

Difficilis rei à multis ambitæ custodia.

Egerimè, arx, alioqui & ipsa debilis atque immu-

A quibus
obscisas
non vinci
difficili-
mum,
Virgil. 2.
Aeneid.

nita, cum vndique hostibus coronatur, & continen-

ter impetitur, defendi à quocunque potest, non si ipse

meus tunc adforet Hector.
Aliqua modo expugnatur, quod vndique incessitur, ait

D. Hieronymus.
Inque scopum, è multis, vna sagitta ferit, aio ego.
Pisculum non aliquando ab vno aliquo adhamati,

& capi, difficile est, versantem inter piscatores multos,

quibus & multiplex, & semper pendet hamus.
Ex mille tamè fortiter sollicitatis mulieribus, quota

quæque labitur? Et si quæ vna, vel semel labitur, an non eadem milies à viro vno aut pluribus, ante lapsum

vnum, sollicitata, pressa, ac penè coacta est?
Vna dolo centum vix femina victa procorum est.

Penelope Ulyssis vxor, quor annos, & à quor

Virgil. 4.
Aeneid.

procis, & quam validè impugnata, nec tamen expugnata?

Totos viginti annos muliercula à procis varijs ob-

fessa semel capi non potuit, sed pudici corporis arcè in mariti reditu victrix, sese uidit, dolos dolis opponendo, & contra vulpes vulpinando.

Illam enim inexpugnabilis castitatis mulier, absente

totos viginti annos marito, decennium scilicet ad Troiam, decennium deinde aliud varijs in mari erroribus,

nullis neque patris sui Iearij precibus, neque procorum vndique quasi ad brauium aliquod confluentium pollicitationibus euinci potuit, vt fidem, quam semel viro in militiam proficiscenti dederat,

Et tamen
multæ nõ
vincuntur.

secundis nuptijs violaret, sed cum proci aerius acris
 que instarent, atque adeo vim illatam viderentur, tu
 tū sibi indutiā ab illis pacta est, quātū tela quā
 orsa erat, pertexendā sufficeret, quas vbi obvium
 summo prudentiæ castitatisque exemplo, quid
 interdū in oculis procorum texerat, noctū, ipso
 sentibus, filatim retexebat, vt sic tela semper pend
 te imperfecta atque interrupta, ipsa casta in vidu
 ro, mariti reditū patienter prestolando, delusis
 cis permaneret. O virginem! O masculam feminam
 viroꝝ pudorē! O pudorē multoꝝ am
 stri Christianoꝝ!

Ouid. vbi — tua sim, tua dicar, oportet, ait, cū ad virū scribit
 Jupr. Penelope coniunx semper Ulyssis ero.

O feminam planē dignam, quæ (si tūm vixisset)
 Christo numero prudentum virginum accessisset,
 saltem dignam, quæ temporibus Christi, & fidelis
 stræ nasceretur! Sed ista sunt misere Dei.

Liuius l. 1. Lucretiam Romanam Sextus Tarquinius etiam
 dec. 1. tūc etiam precibus impugnaret, expugnasset tamē
 nunquam, nisi vim fraudulentam, & fraudem violentam
 tam adhibuisset. Stricto enim scelestus ille gladio,
 cubiculū eolūmbe illius accipitris instar irruens, ma
 tem mōx minabatur, ni adquiesceret, addens, h
 occisa latus, iugulatum mancipium adposituram
 posset scilicet sicophanta apud maritum versit
 ter, in pudendo cum seruo adulterio deprehens
 necatamque mentiri. Itaque pudicitiam, sed cop
 tantum non etiam animi, metu pudoris obiecto,
 vulpinans expugnauit.

Luciarum, & Agnarum martyrum Christi cert
 tiam quis nesciat?

Hæc certamina, & in his etiam victoriæ frequen
 tes, & debiliū quidem faminarum, lapsus verò & p
 carum, & rarissimi pro modo certaminum.

Contra At contra, quam rarum sollicitari viros a fam
 nullæ aut rare fz. Sol ipse non rarior.

Quota quæque mulier, aut quoties virum sollicita-
 viri: quota quæque delusa, derisa, & seridè repulsa, ite-
 rum experiendo insidit, rapuit, vimque vel intulit, vel
 ostentauit: minarum
 in viros
 insidia,

Et tamen cadunt viri, ac sæpissimè, nulla aut rara
 muliere impulsore.

Quis virorum staret, aut sustineret, si pari obsidio-
 ne a muliebri sexu premerentur.

Da, non dico castra formosarum seu matronarum,
 seu virginum, seu meretricum, in circuitu viri verbis,
 oculis, osculisque captatis & datis, tactibus, pulsibus,
 muneribus, denique omni genere petulantiaë proca-
 citer insidiantium, obsidentium, & tantum non vim
 inferentium, & hoc milies iterantium; nil tale posco,
 sed mulierem vnã dumtaxat, actitantes in viros,
 quæ viri erga ipsas solent; (ingenuè dicamus,
 quæso) quoruscumque ex tali obsidiuncula vi-
 ctor euadet? & si quis victor, quoties hoc erit, aut
 quamdiu?

Castus, quem nemo rogauit, verius quam Casta est, quam
nemo rogauit. Crebri ta-
 men viro-
 rû lapsus.

Nec verè dictum de feminis: *Conueniat maribus, ne*
quam nos ante rogemus;

Femina iam partes victa rogantis aget. Ouid. lib. 1. de
 arte.

Iosephum nos viri magna pompa, sed semel tan-
 tum, sed ab vnica, eaque Domina sua, & optimè de
 se meriti Domini, & in aula Potentis ac metuendi
 coniuge sollicitatum & victorem, cum aliquot paucis
 talibus, producimus, ostentamus, quasi miracula ma-
 gna masculinæ castitatis. At in talia mulierum, in-
 ter tot precorum, tot procacissimos impetus victri-
 cium, quotidiana & infinita præne aliud agentes in-
 cursamus.

Ergò, vt turpius est deditio-
 nes hosti offerre, vix iubenti, aut vel per rubicinè aut
 tympanistam poscenti, quam tentanti, & præmen-
 ti; sic viris adulterare & labi ignominiosius, mu-
 lieribus

*Vndè &
 turpiores.*

licibus aut nullis aut paucis, aut parum lentis, aut tantibus, quam vxoribus inter tot virorum infirmitatibus atque obsidiis.

Vnde illæ
feminarū
victoria.

Profectò, victoriæ illæ mulierum an à naturalibus sui pudore, an ab vteri gerendi verecundia, an dolorum partus formidine, an à fortitudine quæ insita, an à gratiæ Dei pro modo tentationum ad tantis speciali præsidio maximè, an ab omnibus ignoro; certè, vnde cunq; sunt, toti sexui sunt gloriæ, nobis ignavis ignominiosissima.

Et cum paucissima inter infinitas immobiliter stantes & victrices, eaq; semel aut iteram inter tot potentissima certamina lapsare narrantur; viri autem & frequentes & frequentissimè, non patia tamen certamina sustinentes, nec paria offendicula ostendentes: erit quispiam aded cæcus, qui virorum adulterio non videat grauiora esse, quam feminarum?

Quis hic
Auroris
scopus.

Et hæc omnia quidem huc congesti Auditores, vt mulieribus adulteriorum præteritorum patrociniis aut audacia illis data in cenfor futuorum, ab his se verò, vt publica fortitudinis earū commendatione, castitatis colendæ perseuerentiam ipsas animaret. (Laudataque virtus crescit, ait ille.) Viros autem, quos noscunt hic sibi omnia, illis nihil, imò sabbentes ad iudices rapiunt, sepe etiam, non expectata legitimi sententia, occidunt deprehensas; grauius peccare, quam feminas, ostenderem, & ad lachrymas ad omnes penitentia dignos fructus, vtriusque eadem, sed viris magis quam feminis hic necesse est prouocarem, doceremque, Herodem iure à sobrietas potius quàm Herodiadem, adulterij fuisse coartatum, & audire meruisse duram illud Non licet & cæ.

Vide Marzinum scriptorem Italum discursu 8. in p. 50. quem locum notare quidem Romæ, sed legere non licuit.

Adulteriū
viri leui.

Ad viuum tamen omnia refecimus, ostendentes que qua parte vir hic minus, quam vxor peccet.

* 3. *Leuius*, & adspēctū
 * 1. *Finium* { 1. *Principali*; *Generatio*,
 Matrimonij, { 2. *Minus principali*; *Societas perpetua*, &
 quorum est, *mutuum auxilium duorum inter se.*
 Qui in vtrumque, vel certè in principalem militat, *1. Adspēctū finium matrimonij,*
 grauius peccat, quàm qui in alterum tantum, & quidem minus principalem.

At mulier militat in vtrumque; In primum, degenere-
 nerem & dubiam prolem gignendo, & eius conceptū
 sapienterque vel vaga libidine, vel abortuum pro-
 curatione &c. impediendo. In secundum quoque virū
 deserendo, infamando, irritando &c.

Vir dumtaxat in secundum, vxori scilicet reme-
 dium subtrahendo, eius familiæque bonam pacem i-
 ra perturbando.

Itaque vxorum grauiora sunt, quam maritorum
 ad altera.

* 2. *Damni*, quod quantò latius patet, tantò pecca- *2. Damal,*
 tum grauius constituit.

Adultera autem { 1. *Maritum*,
 damno afficit { 2. *Proles legitimas*,
 { 3. *Hæredes* { 1. *Suos consanguineos*,
 { 2. *Affines.*

* 1. *Maritum*, cui adulterinam prolem subponit a- *1. In quo*
 lendam vt suam, itaque addit ei & laborem, & dolo- *genere, 2.*
 rem, & curas &c. euilcerat se miser paneque excarni- *adultera*
 ficat diuinis, antelucanis, nocturnisque operis, alédis *plus lædit*
 liberis ternis aut quaternis non suis, qui possit vnus, *Maritum,*
 aut binis suis pascendis ferè otiosus sufficere.

Parumne cuiquam videretur, quemquam ad lato-
 mias, aut metalla, alterius vice, nulla causa, ab ea quæ
 tenerrimè amare debuit, damnari? cogi soluere, quæ
 non rapuit? Talis adulteræ in maritum crudelitas.

Deindè, leoni nunquam subponit leopardum, qui
 degeneri vita, patris gloriam, & familiæ nomen, quod *Genus ex*
 gerit, valdè obscuret, vt audiat. *quo ipse,*

Nec

Virgil. 4.
Aeneid.
Idem 2.
Aeneid.

Nec tibi Diua parens, generis nec Dardanus autor:
Vel: At non alle, fatum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoste fuit Priamo, sed tura, fidemque
Subplicitis erubuit &c.

Contra, Maritus vxori nullum spurium alendum
aut eius generi ignominiosum futurum, potest
portare.

2. Genus
quod ex
ipso,

* 2. Proles legitimas. Illarum enim hereditatem
resque omnes, disciplinam, curasque paternas ad-
dit.

Iugera terræ, alioqui vni integrè obuentura
tres aut quatuor spurios partienda.

Ex futuris Monarchis Tetrarchas facit, quod
Herodes hic noster fuit.

Pomum quadripartendum, quod integrum
aut duobus contigisset.

Minuens
eius opes
& disci-
plinam,

Cura quoque ipsa, quam rotam pater in patri-
gitimis erudiendis fuerat positurus, quia in illos
que spurios incognitos dispersiēda, ad legitimos
gulos minor perueniat necesse est.

Quintil.
lib. 1. in-
stit. c. 2.

Vt neque Præceptor bonus maiore se turba, quam
stineri eam possit, onerauerit Quintiliani suauis, sic
maritus & parens, pluralitati quantæcumque
rorum formandæ suffecerit.

Et bene-
uolentiã
paternã.

Faciunt vasa nimis multa in calathò, plures in
to vno, pulli nimis multi sub vnius gallinæ alas
cti, inuicem angustias. Angustum est stratum, & vnum
capere non potest.

Maris instar, cui si hic additur, ibi diminuitur
Solis, qui si nos illustrat, Antipodibus tenebras
quit, est parentis erga multos liberos cura discipuli
Oblata huic, alteri ablata.

Seneca in
Thyeste.

Quis vt Deus, de quo est illud Augustini, Deus
omnipotens, qui sic curas vnumquemque nostrum, vnum
lum cures, & sic omnes, tamquam singulos. lib. 3. con-
c. 11.

Denique, vxor marito quamlibet tenuissimè
terij suspecta, minuit pater etiam in legitimis

sem, curam & benevolentiam. Sic enim ille tūc secum: *Dubium sanguis, certi nihil, ut ait Seneca.* Forsitan alterius liberis ludo, & laboro. Quorsum? *Seiam, & alius comedat?*

Maritus contra tale omnino nihil potest, siue adulterium eius scitur, siue nescitur: in vxoris suorumque damnū.

Nam si nescitur, non sunt profecto liberi ab eo a- (Quæ viri adulterijs non accidunt,
 libi geniti, & incerto patre nati, alterius hereditatem, quam putatijs patris adituri; Si verò scitur, neutrius adire permittuntur, nec veri scilicet, nec putatijs.

Romani certè lege 12. tabularum sanxere, *ne patrum bonorum spurij heredes essent*: & nunc quoque obtinet.

Itaque, etsi, cum mariti adulterium, fœcundum ignoratur, aliqui non minus exheredantur, aut minus instruuntur (nempe qui illius alterius familiæ legitimi liberi sunt, quam adulterio fœdauerit) quam dum etiam nescitur vxoris adulterium pariter fœcundum; tamen non videtur tam contra charitatem ille, quam illa, peccare. Minus enim est exheredare omnino alienos propter suos (quod vir facit) quam omnino suos, propter alienos, id est illos adulteros & subpositos (quod facit mulier fœcundè adultera.)

Inuiam charitatis à se, & à suis, ait prou. Proximus sum egomet mihi, ait quidam. Terent. in Andria.

Dixi autem notanter contra charitatem. Nam, quæ furtum, quod vtrouque vtrique committitur, nudè consideratur, grauius tūc viri, quam mulieris, peccatum erit; quoniam peius est, me à alienis innuito Domino abuti quod vir adulter facit, quam partim & (ut sic dicam) dimidiatè suis, quod facit adultera. In alterius enim illius familiæ, quam fœdauit, bona & censum, nullum omnino dominium adultero; adultere autem, in sua, & viri, & liberorum bona, saltem aliquid, vel tantillum.

Adde, maritum sæpè sic adulterare posse, ut nulli in bo-

Si accidunt, non tamen tanta charitatis offensione,

Etsi furto maiore,

in bonis fraus fiat, utpote, si cum libera: vxorem non
quam, si fecundè, si occultè adulteret.

g. Hære-
des,
Quorum
alios
fraudat,

* 3. *Hæredes suos, Consanguineos, Affines.*
Consanguineos, proximos alioqui post ipsam
tuos hæredes.

Affines, mariti scilicet sui primos hæredes ex
Contingere enim lanè potest, ut vxor adulterinam
unicam dumtaxat prolem marito addicens, utroque
hereditate alioqui certò obuentura, æternum oc-
cludat.

Spurios autem fures constituit sempiternos, sed
men in caput suum.

Alios fu-
res co-
stituit,

Vir nihil tale potest, si in externos quidem, certè
in suos, neque affines, neque consanguineos, nisi
tè incestu adulterium suum auxerit.

Et quis tùm morituris modus explicandi sui au-
tuadendi ex eiusmodi labyrintho?

Contra
quæ vix
consilij
copia,

Quæ Ariadne, aut quo filo? quis Confessionari-
aut quo consilio, miseris adulteras pænitenti-
tandem, & iam iam agentes animam, inde securam
ducat?

Restituat illa: Qui possit?

Marito, aut libertis legitimis se prodat? his, ut
rios hereditatis suæ consortes admittant, illi, ut
rios adoptet? Spurij qui sint indicet, ut vel è fami-
procul nunquam redituri discedant: aut in mou-
rium aliquod immitteret, quod Iohannis Thauler
simili calu consilium quoque fuit? *In vita Thauler*
1. ad populum pag. 54.

Fortassis nec maritus, nec legitimi adquirentes
Spurij non credent, nec eadem volent, sed nec
forsitan tenentur.

Quid si deindè miscella conualeseat? quæ pericula
quæ famæ macula! quantum indè iurgiorum, suspi-
cionum, mariti; prolibus, contemptiois sui semina-
rium!

Quid si moritur, nec tamen spurios maritus ad-
tare, nec eosdem ipsi legitimi cõsortes esse voluerit?
Quæ cū conscientie crucibus tunc quoq; ignominia

Foris gladius, intus pauper.

Angustia vndique Susannae illis, Susannam illam priscam parum sequitur.

Nominabit spurios: non tantum inopes? sed infames quoque faciet.

Dicet generatim aliquos inter omnes subposititios esse: Marito faciet incertos omnes &c.

Quam vellet tunc infecta omnia miscellae domicellae istae adeo miscellanae!

Damnabuntur? sed nec dico saluabuntur. Pœnitentiam admittere, consilium dare possumus, securitatem non possumus.

Vtrumque tunc, & hinc ipsis primum, & isthinc quoque miseris confessionum auditoribus cruces plane incredibiles.

Vtrumque sanguineus sicut vndique sudor.

Genus abique consilio & sine prudentia generatio peruersa, atque adulterae, vinam nunc ista saperent, & intelligerent & nouissima ista prouiderem!

Nec vos mariti in minoribus tunc futuri angustij, si quos oleastro in bonas oliuas, adulterando etiam interuistis.

Nec quidem, etsi nullos inferueritis.

Conscientia tunc illuminator facta oblatabit, & iniquitatis summe faciet reos, & illud Senecae immugiet, improbus, qui ab vxore pudicitiam exigit, ipse alienarum corruptor vxorum.

Et illud Augustini, iniquum est, ut quis de alio indicari velit, & indicari de se nolit.

Itane & inique, stare corpus tuum, caput autem iacere voluisti?

Itane, corpus mundum esse, faciem autem illoctissimam?

Itane, fortiorem vinci, dedi, capi, catenari &c. infirmo-riorem inuicto semper animo fortiter hosti resistere?

Itane, quae sursum esse oportuit, deorsum proclinaasti & contra?

Victricem libidini vxorem voluisti, te victum & carum.

Perplexitas pluri-
ma.

Qui ma-
ritorum re-
morius,

De sua in-
iustitia,
D. Aug.

ep. 147. ad
Paxentium
Comitem
Arianum;

carundem seruire mancipium?
 Vxori fenestras ad adul-
 teria aperuisse non pu-
 det

De vxori-
 bus ad pa-
 sia tractis,
 1. Necessi-
 tate,

D. Aug.
 tract. 48.
 de verbis
 Domini
 Jer. 46.

1. Egestatis,
 2. Exempli,
 3. Vindicta?

* 1. Egestatis, quæ non minus durum telum est, quæ
 necessitas.

Non enim illa potest copula carere, & tu non pareris
 nit. Dum autem foris libidinis, virum
 dem habet, sed non maritum; Tantalus
 stat, in medijs aquis sitit, &, inter fugaces
 bos, esurit, & eurie quidem, cuius quantum
 tormentum, ex tua metiri potes. Boulimia quæ
 la cruciabilior.

Difficiliter reciduntur vincunturque vitia, quæ
 cum creuerunt. Senec.

Et homo est, & femina. Quid faciat? bibere
 negas aquam de cisterna sua, aut pacisci mensis
 bis? id est, ab adulterijs non es soluendo? bibere
 comeder misera, fame rabida impellente, de
 na.

Vt si dices non paupis fame morientem, quem
 bas, vel occidisti, vel ad furta Mercurij adigisti,
 vxorem, cui quod debuisti non reddidisti, quæ
 aliò transtulisti, ad furta Veneris, quantum in te
 compulisti.

Paupertatem ne dederis mihi, ne, egestate compulsi-
 ver, aiebat Salomon.

Non tu iniquissimus, qui telo vno quatuor
 animas lætaliter confodisti? Tuam imprimis adu-
 ri; Eius deinde cum qua adulterasti, Vxoris tuæ
 quam extra torum mendicare coëgisti; Viri illius
 soluti, seu alteri debiti & coniugati, qui
 quadam nefariæ misericordiæ, paupis tuam famam
 morientem, & ficus suas in calathum tuum occi-
 iniecit?

Ecquod Deo, pro tot animarum mortibus, tu
 vel rependium vel hostimentum, iam iam mortuus
 & nocte instante, qua nemini licet operari?

* 2. Ex

* 1. Exempti. cui magna vis apud minores, cum su-
bit animum à magnis & amicis autoribus, & cum est
domesticum. 2. Exempti.

Quis, citharizante Abbate, non tripudiet mona-
chus, etiam nouitius?

Licere scilicet subditi putant, quidquid à capiti-
bus, quasi tot classicis autoribus vident usurpa-
ri.

Si quis, ait quidam, magistrum cepit ad eam rem im-
probam, Terent. in
Andr. act.

Ipsam animum egyptum ad deteriorem partem plerum-
que adplicat. 1. Scen. 2.

Vxor ergò, cum in eius torum locum que, ante e-
ius oculos, pellicem toties aduocasti, aut certè foris
nec castè nec cautè vixisti, persuasisti adulterium lu-
dicrum quid esse, & non minùs vxori, quàm marito
licere & riualem viro adsciscere, & trahere iugum cū
extero, mutare voluptates, alternis vti; Virum enim
rationis ditiozem, familię principem diuinitùs decre-
tum, alioqui nunquam, nec tam sæpè, nec tam liberè
à se abiturum, ad alias aditurum.

Habeat ergò inquiet, ille vxores ternas aut quater-
nas, dum ego amicum vnum; ille pellices Græcas, La-
cænas, Phrygias, Geticas, Helenas, Briseides &c.
ego pellacem Vlyssem, si non formosum, certè facun-
dissimum.

Sic fiet illa fortassis vxor generi, nouerca filij, filia pel-
lex, vt Cicero loquitur.

(Vt taceam liberorum corruptelam, qui pellices
marris, qui patris riuales, qui patris Laides, qui
marris Ægyptios quotidie videndo, intemperan-
tiam Patris maxime audiendo, & quaqua rescendo,
ex meris adulterijs nati, & inter adulteria ab adulte-
ris educati, non poterunt scelerum gentiliū non si-
mitæ & imitatores fieri.)

Qua fiducia mori eadē, mariti, audebitis, qui vxores
vestras, alioq Lucretijs ipsis castiores, exēplis pessimis
si non

si non ad Lupanaria & libidines præmissis, certe
 lut manu duxistis, dicam? an comites traxistis? Quæ
 spe venia, à morte, ad tribunal severissimi Iudicis
 nire audebitis?

Virgil.
 Aeneid. Si genus humanum, & mortalia tenuis arma, & a
 ra;

At sperate Deos memores fandi atque nefandi.

* 3. Indigne, cuius studio aliqua magis, quam libidine, adulterandas se propinant, sic (ut illis videtur) ultura, maritorum contemptu, contemptum suum talionem velut redditura.

Quintilianus : Vxor cum in tale incidit matrimonium, exemplo ipso incitata, aut imitari se putat, aut dicare.

Quid. de
 Arte. Dùm fuit Atrides vna contentus; & illa
 Casta fuit; vitio est improba facta viri.

Tantum pro tanto scilicet, hostimentum, pro opera, ac forte cum auctario & usura. necesse est cere sumptum, qui querit lucrum.

Et certè, ut qui quæ vult dicit, quæ non vult dicit; sic, qui quæ vult facit, quæ non vult facit.

Et diuinitus, castitas vxorum sæpè est præmitium stitatis maritorum, & intemperantia earundem, temperantia ipsorum diuina vitio.

Æquum Iobo id visum; Si deceptum est, inquit, meum super muliere, & si ad ostium amici mei in sum: scorum alterius sit vxor mea, vel, ut ad verbum hebræo est, molat alteri vxor mea, id est, vel ut molat ferior superiori, sic illa viro non suo subponatur.

Terent. in
 Andr. act. 1. scen. 2. meretrix fiat: vnde & Vatablus vertit, Per molam vxorem meam alius; vel alteri seruiat; molere enim in in pistrino serui & ancillæ iubebantur, vnde in Comici; Verberibus casum te in pistrinum Daue de laque que ad necem,

Ea lege atque omine, ut si te indè exemerim, pro te molam. in quibus verò familijs serui ancillæ que decant, solebant vxores & molere, & pincere.

super illam incurventur alij, id est, alterius fiat, vt ancilla, sic & concubina.

Davidis vxores, quod is vxorem Vriæ Bethsabena adulterio polluisset, an non alius ab illo, & quidem filius eius Absalon, permissus est diuinitus quasi per rationem, constuprare?

2 Reg. 12. Eo quod tuleris vxorem Vriæ Heibai, vt esset vxor tua... ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & dabo vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis in oculis Solis huius, publice & impudentissime.

Est Sorbonicus quidam Doctor amicus meus, qui M.N.T. Bap. de
credibile putet, idcirco diuinitus datam Penelopæ
Ulyssis vxori tantam inter tot procos, tanto spatio,
annorum scilicet viginti, quibus is ab illa absuit, pu-
dicitia conjugalis constantiam, quod is nec Calip-
sus, nec Circes peregrinis amoribus captus victusque
est, cui facile adientior.

Peccauerit tamen omnis vxor quæ adulterio a dul-
terium vindicabit.

* Adde, serè illud Quintiliani verum esse, Homo ne-
que alteri matrimonij abstinens, neque sui custos, quæ na-
tura connexa sunt. Itaque incustodite diripiuntur o-
res.

Non putatis (mariti) Deum animam vxorum de ma-
nu vestra requisitum? Dubitatis?

Si ad penam accersenda, quæ peccauit irritata, ille
absolutus, qui peccauit non irritatus, imò vxorem, vt
peccaret, irritauit, causas dedit, viam strauit? &
quid non? O quam intricati libri ratio-
num vestrarum in Iudicio illo extremo
inuenientur!